

EL DRET A L'AUTODETERMINACIÓ DEL POBLE CATALÀ DES DE LA PERSPECTIVA DE L'EXPERIÈNCIA QUEBEQUESA

Apunts per a una intervenció de

DANIEL TURP

Professor titular de la Facultat de Dret de la Universitat de Montreal

En el marc del col·loqui

El Dret d'Autodeterminació: 'Anàlisi jurídica'

**Organitzat per la Comissió de Defensa dels Drets de la Persona i del Lliure
Exercici de l'Advocacia**

De l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona

Barcelona

Divendres 31 de Gener de 2014

Podeu trobar la versió original en Francès d'aquest document al meu lloc web:

www.danielturpqc.org

Estimada Il·lma. Vice-degana del Col·legi d'advocats de Barcelona, Senyora Rosa Maria Barberà,

Estimada Presidenta de la Comissió de Defensa dels Drets de la Persona i el lliure exercici de l'advocacia, Senyora Mireia Montesinos,

Senyores i senyors,

M'agradaria començar expressant l'honor que sento de trobar-me de nou a Barcelona, en aquest inici de l'any 2014 decisiu en la Història del vostre poble i em faig partícip de l'interès que ha portat al Col·legi d'Advocats de Barcelona i la seva Comissió de Defensa dels Drets de la Persona a convocar aquestes jornades sobre l'anàlisi jurídic del Dret a l'autodeterminació dels pobles.

Estic igualment complagut de poder contribuir a dita anàlisi jurídica del Dret a l'Autodeterminació dels pobles, amb la meva aportació des de la perspectiva del model quebequès que ha suscitat el vostre interès. Certament, crec que pot resultar-vos d'interès l'experiència que ha posat de manifest la voluntat del Quebec d'afirmar el Dret a decidir el seu propi estatus polític i de fonamentar dita afirmació en el Dret a l'Autodeterminació.

Per a complir amb el meu compromís com a participant en la present anàlisi jurídica, tractaré primerament el Dret a l'autodeterminació des de l'angle del Dret Internacional (I). Tot seguit proposaré examinar aquest Dret des de la perspectiva del principi democràtic enunciat per la Cort Suprema de Canadà en el seu Dictamen *relatiu a la secessió del Quebec* (II). I per acabar invocaré finalment l'exercici i l'afirmació feta pel Quebec del seu Dret a l'autodeterminació que s'han materialitzat amb l'aprovació de la *Llei sobre la consulta popular* així com una *Llei sobre l'exercici dels Drets Fonamentals i les prerrogatives del poble Quebequès i de l'Estat del Quebec* que podrien resultar una font d'inspiració per al poble català i el seu Parlament (III).

I- El Dret internacional coma font del Dret a l'Autodeterminació

Nombrosos instruments internacionals reconeixen el dret dels pobles a disposar de si mateixos. És així com des de 1945, *La Carta de Nacions Unides* preveu en el seu article 1 § 2 que les finalitats de les Nacions Unides són « desenvolupar entre les nacions relacions amicals fonamentades en el respecte del principi d'igualtat de drets dels pobles i el Dret a disposar d'ells mateixos. ».

Els titulars d'aquest Dret i l'abast del mateix, es troben identificats en l'article 1er comú als *Pactes internacionals relatius als Drets de l'Home* [Pacte relatiu als Drets Civils i Polítics i Pacte relatiu als Drets econòmics, socials i culturals]. Adoptats el 16 de desembre de 1966, ambdós tractats han estat ratificats tant pel Canadà com per Espanya i dits Estats part han de facilitar la realització per part del poble Quebequès i del poble Català del seu Dret a l'Autodeterminació. És així com els paràgrafs 1 i 3 del referit article 1er recullen literalment:

Article primer

1. **Tots els pobles tenen el dret a disposar de si mateixos.** En virtut d'aquest dret determinen lliurement el seu estatus polític i garanteixen lliurement el seu desenvolupament econòmic, social i cultural [...].
3. Els Estats part del present Pacte [...] han de facilitar la realització del dret dels pobles a disposar d'ells mateixos, i han de respectar aquest dret. Conforme les disposicions de la Carta de les Nacions Unides.

La *Declaració relativa als principis del Dret internacional referent a les relacions amicals i la cooperació entre els Estats conforme la Carta de les Nacions Unides*, coneguda com a *Declaració sobre les relacions amicals*, va ser adoptada per consens el 24 d'octubre de 1970 i precisa l'abast de l'article 1 § 2 de la *Carta de les Nacions Unides*. Aquesta declaració ve a precisar encara més el marc del Dret dels pobles a disposar de si mateixos i les disposicions relatives a aquest Dret mereixen ser citades íntegrament:

En virtut del principi d'igualtat de Drets dels pobles i del Dret a disposar de si mateixos, principi consagrat a la Carta de Nacions Unides, tots els pobles tenen el Dret de determinar el seu estatus polític en tota llibertat i sense ingerències externes, i de cercar el seu desenvolupament econòmic, social i cultural, i tot Estat té el deure de respectar aquest dret conforme les disposicions de la Carta. [...]

La creació d'un estat sobirà i independent, la lliure associació o la integració amb un Estat independent o l'adquisició de tot altre estatus polític lliurement escollit per un poble constitueixen per a aquest poble els mitjans d'exercir del seu dret a disposar de si mateix. [...]

El contingut dels paràgrafs precedents no podrà ser interpretat en el sentit de que autoritza o encoratja actuacions de cap tipus que puguin desmembrar o amenaçar, totalment o parcialment, la integritat territorial o la unitat política de tot Estat sobirà i independent guiat conforme el principi d'igualtat de drets i del dret dels pobles a disposar de si mateixos enunciat en el paràgraf precedent i dotat per tant d'un govern que representa el conjunt del poble pertanyent a un territori sense distinció de raça, creença o color.

Es oportú també invocar l'*Acta final de Hèlsinki* de l'1 d'agost de 1975, i en particular la seva *Declaració sobre els principis que regeixen les relacions mútues dels Estats participants*, que comprèn en el vuitè principi la igualtat de Drets i del Dret dels pobles a disposar de si mateixos. Tant l'estat espanyol com el Canadà varen acceptar, junt a la resta de 33 signataris, « que en virtut d'aquest principi tots els pobles tenen sempre el dret, en tota llibertat, de determinar, quan ho desitgin i com ho desitgin, el seu estatus polític intern i extern, sense ingerència externa, i de cercar segons la seva voluntat el seu Desenvolupament polític, econòmic, social i cultural ». La importància d'aquest principi va ser reafirmada per la *Carta de París per a una nova Europa*, signada el 21 de novembre de 1990, en que es recorda que les relacions dels Estats participants han de reposar sobre la seva « adhesió comuna als valors democràtics, als drets de l'home i a les llibertats fonamentals » i que « els progressos de la democràcia així com el respecte i l'exercici efectiu dels Drets de l'Home, són indispensables per a reforçar la pau i la seguretat entre els nostres Estats ». I és reafirma « la igualtat de drets dels pobles i el seu dret a l'autodeterminació conforme la Carta de Nacions Unides i les normes pertinents de dret internacional aplicables, incloses aquelles que fan referència a la integritat territorial dels Estats ».

D'aquestes diverses afirmacions del dret dels pobles a disposar de si mateixos, fora interessant retenir dos conceptes essencials des de la perspectiva del dret a decidir:

- 1) que tots els pobles, comprès doncs també el poble català, tenen el dret a disposar de si mateixos;
- 2) que aquest dret permet al poble català determinar lliurement, si així ho desitja i en els termes que desitgi, el seu estatus polític, especialment el seu estatus extern i el dret d'optar també a la creació d'un Estat sobirà i independent.

Els instruments de les Nacions Unides i de la Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa fan referència d'altra banda a la integritat territorial. Aquesta referència ha estat sovint invocada per donar a entendre que la creació d'un Estat sobirà i independent no és una opció que puguin escollir els pobles que integren un Estat ja sobirà i independent. Tanmateix, tal i com precisa la *Declaració sobre les relacions amicals* determinats pobles escapen d'aquesta interdicció d'esdevenir sobirans i independents:

- 1) Pobles que tenint un estatus separat i diferent en el pla territorial el seu territori és o bé una colònia o bé un territori no autònom;
- 2) Pobles sotmesos a la subjugació, a la dominació o a la explotació estrangera;
- 3) Pobles integrats en un Estat sobirà i independent que no es regeixen conforme a la igualtat de drets i del dret dels pobles a disposar de si mateixos, no estant dotats d'un govern representatiu del conjunt del poble pertanyent al territori sense distinció de raça, creença o color.

Tanmateix, considero que tots els pobles escapen avui dia d'aquesta prohibició si tenim present l'opinió de la Cort Internacional de Justícia en el seu dictamen de 22 de juliol de 2010 relatiu a la Conformitat amb el Dret Internacional de la *declaració unilateral d'independència relativa a Kosovë*. En aquest sentit, respecte la *Declaració sobre les relacions amicals* i l'*Acta final de Hèlsinki*, la Cort internacional de Justícia ha afirmat:

80. [...] En la seva resolució 2625 (XXV), titulada « Declaració relativa als principis del dret internacional respecte les relacions amicals i la cooperació entre els Estats conforme la Carta de les Nacions Unides », que reflecteix el dret internacional consuetudinari (*Activitats militars i paramilitars a Nicaragua i contra aquesta (Nicaragua c. Estats Units d'America)*), precedent, decisió, C.I.J. Recull 1986, p. 101-103, par. 191-193), l'Assemblea general ha reafirmat « el principi que els Estats s'abstinguin, en les seves relacions internacionals, de recórrer a l'amenaça o a l'ús de la força... contra la integritat territorial o la independència política de qualsevol Estat ». Aquesta resolució responsabilitza immediatament els Estats amb diferents obligacions imposant-los l'obligació de no violar la integritat territorial d'altres Estats sobirans. En el mateix ordre de coses, l'Acta final de la conferència d'Hèlsinki sobre la seguretat i la cooperació a Europa d'u d'agost de 1975 (la conferència d'Hèlsinki) preveu que « Els Estats participants respectaran la integritat territorial de cadascun dels altres Estats participants » (Article IV). *L'abast del principi d'integritat territorial es limita doncs a l'esfera de les relacions interestatals. (les cursives són nostres)*

Així doncs, conseqüentment, un Estat no pot apel·lar a l'argument de la integritat territorial per recusar el Dret d'un poble a optar per l'estatus d'Estat independent i sobirà en aplicació del dret dels pobles a disposar d'ells mateixos. Això esdevé més evident si tenim present que la Cort internacional de Justícia en el mateix dictamen consultiu refusa declarar il·legal una declaració unilateral d'independència que cerca dotar un poble, en el cas concret el poble Kosovar integrat dins l'Estat Serbi, d'un estatus d'Estat sobirà i independent. Respecte aquest punt en concret la Cort Internacional es pronuncia en els següents termes:

79. Les declaracions d'independència han estat nombroses al segle XVIII, al segle XIX i a principis del segle XX, suscitant sovint una viva oposició per part dels Estats en els quals es feien. Algunes vegades ha conduït a la creació de nous Estats, d'altres no. En conjunt tanmateix, la pràctica dels Estats no sembla indicar que la declaració d'independència hagi estat mai considerada com una transgressió del dret internacional. *Ans al contrari, resulta clarament de la pràctica estàtica concurrent al referit període que el Dret Internacional no impedia en cap cas les declaracions d'independència.* Durant la segona meitat del segle XX, el dret internacional en matèria d'autodeterminació ha evolucionat per donar naixement a un dret a la independència en benefici dels pobles en territoris no autònoms i d'aquells que estaven sotmesos a la subjugació, a la dominació o a l'explotació estrangera [...]. Igualment s'ha donat el cas que algunes declaracions d'independència han estat fetes fora d'aquest context. *La pràctica dels Estats en aquests darrers casos no revela l'aparició, en dret internacional, d'una nova regla que impedeixi que dites declaracions puguin ser pronunciades. (les cursives són nostres)*

Per tant, si bé la Constitució Espanyola afirma en el seu article segon « la unitat indissoluble de la nació espanyola, pàtria comuna i indivisible de tots els Espanyols » donant a entendre que el poble Català no pot qüestionar la integritat territorial de l'Estat Espanyol, considero que el poble català és titular d'un dret internacional a disposar de si mateix i pot escollir, en aplicació d'aquest dret, esdevenir un Estat sobirà i independent. És en tot cas l'afirmació del caràcter indissoluble la que ha esdevingut contrària a la norma imperativa de Dret internacional que s'ha transformat en el dret dels pobles a disposar de si mateixos, i és igualment contrari al principi democràtic presentat per la Cort Suprema del Canadà com a fonament del dret del Quebec a intentar dur a terme la secessió.

II- El principi democràtic com a fonament del dret a l'autodeterminació

L'informe consultiu formulat per la Cort Suprema del Canadà el 20 d'agost de 1998 en el marc del *Dictamen relatiu a la secessió de Quebec* mereix també una gran atenció. Especialment, dos enuncisats del referit dictamen són de rellevància important. El primer anunciat es fonamenta sobre dos principis constitucionals com són l'obligació que té el Canadà de negociar les modificacions constitucionals que permetrien al Quebec realitzar la secessió i la capacitat d'accedir a l'estatus d'Estat sobirà i independent:

88. El principi del federalisme, lligat al *principi democràtic*, exigeix que la renúncia clara a l'ordre constitucional existent i l'expressió clara per part de la població d'una província del seu desig de dur a terme la secessió dona lloc a una obligació recíproca per a totes les parts que conformen la Confederació de negociar les modificacions constitucionals que responguin al desig expressat. La modificació de la Constitució comença per un procés polític emprés en virtut de la Constitució mateixa. Al Canadà, la iniciativa en matèria de modificacions constitucionals prové de la responsabilitat dels seus representants democràticament escollits d'aquells participants en la Confederació. Per a dits representants, la senyal política pot ser donada per un referèndum, però en termes jurídics, el poder constituent al Canadà, com el de tants d'altres països, pertany als representants del poble democràticament escollits. La temptativa legítima, per a un participant de la confederació, de modificar la Constitució, té com a corol·lari l'exigència per a totes les parts de seure a la taula de negociacions. *Un rebuig exposat clarament pel poble del Quebec a l'ordre constitucional existent, conferiria clarament legitimitat a les reivindicacions secessionistes, i imposaria a les altres províncies i al govern federal l'obligació de prendre en consideració i respectar aquesta expressió de la voluntat democràtica i l'inici i manteniment de negociacions de conformitat amb els principis constitucionals subjacents ja mencionats. (les cursives són nostres)*

Un segon anunciat reconeix per al Quebec, i en aquest cas de forma explícita, el dret del Quebec a cercar de realitzar la secessió:

92. L'ordre constitucional Canadenc existent no podria restar indiferent davant l'expressió clara d'una majoria clara de Quebecuesos del seu desig de no formar més part del Canada. Això equivaldria a dir que uns altres principis constitucionals reconeguts ~~són~~ tenen prelación necessàriament sobre la voluntat democràtica i clarament exposada per la població del Quebec. Una proposta d'aquestes característiques no atorga pes suficient als principis constitucionals subjacents que han de guiar el procés de modificació, especialment *el principi de la democràcia* i el principi del federalisme. Els drets de les altres províncies i del govern federal no poden impedir al govern del Quebec *el dret a intentar dur a terme la secessió*. Si una majoria clara de la població del Quebec escollís aquesta via, tant a llarg termini com en el present cas, el Quebec estaria respectant els drets dels altres. Les negociacions doncs, serien necessàries per tractar sobre els interessos del govern federal, del Quebec i de les altres províncies, els d'altres participants, així com també dels Drets de tots els Canadencs de l'interior i l'exterior del Quebec.

Considero que aquests enunciat de la Cort Suprema del Canada tenen un abast universal i haurien d'aplicar-se a tota societat que es consideri a si mateixa democràtica. Per donar compliment als objectius del nostre debat, i tal com ja vaig fer en la meua compareixença davant la Comissió del dret a decidir del Parlament de Catalunya el 10 de desembre de 2013, m'he permès transposar de la següent manera el segon anunciat per a la situació entre l'Estat Espanyol i Catalunya:

L'ordre constitucional espanyol existent no pot restar indiferent davant l'expressió clara d'una majoria clara dels catalans i del seu desig de no continuar formant part de l'Estat Espanyol. Això suposaria dir que altres principis constitucionals reconeguts prevalen sobre la voluntat democràtica i clarament exprimida de la població de Catalunya. Un posicionament d'aquestes característiques no atorga pes suficient als principis constitucionals subjacent que han de guiar el procés de modificació, especialment el principi de la democràcia. Els drets de les altres comunitats autònomes i del govern espanyol no poden revocar el dret del Govern de la Generalitat de Catalunya d'intentar dur a terme la secessió. Sí una majoria clara de la població de Catalunya escollís aquesta via, tant a llarg termini com en el procediment existent, Catalunya estaria respectant els drets dels altres. Així doncs, les negociacions serien necessàries per tractar els interessos del govern de l'Estat Espanyol, els de Catalunya i les altres comunitats autònomes, els dels altres participants, així com també els Drets de tots els Espanyols de l'interior i exterior de Catalunya.

Aquesta simple transposició revela d'alguna manera l'abast universal del principi democràtic i la seva aplicació desitjable a tota societat que es consideri a si mateixa com a democràtica. Així doncs, l'Estat Espanyol, hauria de reconèixer, tal com ha fet Canadà, que el seu territori no es indivisible i que la nació espanyola no és indissoluble. Per altra banda, l'article 2 de la Constitució Espanyola entra en conflicte amb el principi democràtic i no hauria pas de ser vist com un obstacle al dret del poble català a decidir el seu futur col·lectiu i escollir, si així ho desitja, intentar dur a terme la secessió. El principi democràtic hauria doncs també de ser invocat com a fonament del Dret a decidir del poble Català.

III- Les lleis que permeten garantir l'exercici del dret a l'autodeterminació

Per a permetre l'exercici per part del Quebec del seu dret a l'autodeterminació,

l'Assemblea nacional del Quebec va adoptar el 1978 una *Llei sobre la Consulta Popular*. Dita llei preveu les regles relatives a la celebració d'un referèndum al Quebec i ha regit els dos referèndums d'autodeterminació que han tingut lloc al Quebec sobre la qüestió de la independència el 20 de maig de 1980 i el 20 d'octubre de 1995. Les disposicions que poden ser més instructives i útils per al poble català són aquelles que concerneixen l'objecte de la consulta i que reproduïxo tot seguit:

CAPÍTOL III OBJECTE DE LA CONSULTA

7. El govern pot ordenar que els electors siguin consultats per referèndum:

- a) Sobre una qüestió aprovada per l'Assemblea nacional conforme als articles 8 i 9, o
- b) Sobre un projecte de Llei adoptat per l'Assemblea nacional conforme a l'article 10.

Quan l'Assemblea nacional hagi sotmès a consideració la qüestió o el projecte de llei contemplat en el primer paràgraf, el secretari general de l'Assemblea ha d'avisar de les eleccions per escrit al director general.

8. L'Assemblea nacional pot sota proposició del Primer ministre, adoptar el text d'una qüestió que ha de ser sotmesa a consulta popular. El debat de dita proposició és un afer prioritari i té prioritat davant qualsevol altre qüestió excepte el debat sobre el discurs d'obertura de la sessió.

9. En el debat sobre la proposició prevista a l'article 8, un diputat pot proposar una moció d'esmena o de sots-esmena, però aquesta moció no impedeix el dret d'un altre diputat a plantejar aquesta moció ni de tractar a la vegada les mocions de fons i les mocions d'esmena o de sots-esmena. La regla tendent a que un diputat no tingui més que un torn de paraula no és d'aplicació. Quan el debat s'hagi prolongat més de 35 hores, el president de l'Assemblea nacional, després d'una conferència amb els líders dels grups parlamentaris, ha de sotmetre successivament a votació en l'ordre que ell determini les mocions d'esmena o de sots-esmena i la moció de fons.

10. Un projecte de llei adoptat per l'Assemblea nacional només pot ser sotmès a consulta popular si, en el moment de presentar-lo conté una disposició a tals efectes així com el text de la qüestió que ha de ser sotmès a consulta.

Aquest projecte no pot ser presentat per a ser sancionat fins que no hagi estat sotmès a votació ~~per part~~ dels electors mitjançant un referèndum.

11. Un projecte de llei sotmès a consulta popular pot rebre la sanció després de la pròrroga de la sessió durant la que ha estat adoptat, sempre i quan sigui amb anterioritat a la dissolució de la Legislatura que ha votat la seva adopció.

12. No pot haver, en el curs d'una mateixa Legislatura, més d'un referèndum sobre el mateix objecte o sobre un objecte que, a criteri del Consell de referèndums, sigui substancialment similar.

El Dret per al Quebec d'escollir el seu propi horitzó polític i constitucional i d'autodeterminar-se ha estat traduït igualment en l'adopció el 2001 de la *Llei sobre els drets fonamentals i les prerrogatives del poble quebequès i de l'Estat del Quebec*. Donant continuïtat al Dictamen formulat per la Cort Suprema del Canadà en *el seu dictamen relatiu a la secessió del Quebec* i responnent a la *Llei sobre la claredat* per la que el Parlament del Canadà ha intentat de neutralitzar l'abast d'aquest dictamen, l'Assemblea nacional del Quebec va adoptar la *Llei sobre l'exercici dels drets fonamentals i de les prerrogatives del poble quebequès i de l'Estat del Quebec*. Aquesta

Llei fonamental afirma amb força i claredat el dret del Quebec a l'autodeterminació. Els articles que considero més pertinents sobre aquesta qüestió són els següents:

CAPÍTOL I

DEL POBLE QUEBEQUÈS

1. El poble quebequès pot de fet i de dret, disposar de si mateix. És titular de drets universalment reconeguts en virtut del principi d'igualtat de drets dels pobles i del dret a disposar de si mateixos.

2. El poble quebequès té el dret inalienable d'escollir lliurement el règim polític i l'estatus jurídic del Quebec.

3. El poble quebequès determina sol, mitjançant les institucions polítiques que li són pròpies, les modalitats de l'exercici del seu Dret a escollir el règim polític i l'estatus jurídic del Quebec.

Tota condició o modalitat d'exercici d'aquest dret, en particular la consulta del poble quebequès mitjançant un referèndum, causarà només efectes si ha estat determinada seguint allò disposat al primer paràgraf.

4. Si el poble quebequès és consultat mitjançant un referèndum dut a terme amb els requisits de la *Llei de consultes populars* (capítol C-64.1), l'opció guanyadora es aquella que obté la majoria de vots declarats vàlids, és a dir el 50% dels vots vàlidament emesos més un.

5. L'Estat del Quebec fonamenta la seva legitimitat en la voluntat del poble que habita el seu territori.

13. Cap altre parlament o govern no pot limitar els poders, l'autoritat, la sobirania ni la legitimitat de l'Assemblea Nacional, ni coaccionar la voluntat democràtica del poble quebequès a disposar per si mateix del seu futur.

Les disposicions de la *Llei sobre drets fonamentals del Quebec* són una afirmació més explícita si cap per el Quebec del seu dret a l'autodeterminació. Tanmateix, aquesta afirmació ha estat recentment objecte d'una impugnació judicial a la qual s'ha adherit el govern del Canadà. Com a reacció a aquesta impugnació, l'Assemblea nacional del Quebec va adoptar el 23 d'octubre de 2013 per unanimitat (114 a favor, 0 en contra i 0 abstencions), una moció reafirmant els principis formulats en la *Llei sobre els drets fonamentals del Quebec* recordant en particular que els Quebequesos i les Quebequeses tenen el dret d'escollir el seu futur i de decidir per si mateixos el seu estatus polític.

Com els Quebequesos i les Quebequeses, els Catalans i les Catalanes no han de dubtar mai en afirmar el seu dret a l'autodeterminació, tal i com ja ha fet el Parlament Català en la seva resolució de 23 de gener de 2013. Entenc que aquest dret podrà ser ben aviat exercit donat que la consulta al poble català està prevista el 9 de novembre de 2014.

I al president de l'Estat Espanyol Mariano Rajoy que recentment, concretament el 20 de gener de 2014, ha afirmat que « no hi haurà independència de Catalunya ni consulta (...) mentre jo sigui president del govern espanyol », el poble pot respondre senzillament: « Tots els pobles, també el poble català, tenen el dret a disposar de si mateixos. En virtut d'aquest dret, els pobles determinen lliurement el seu estatus polític

i garanteixen lliurement el desenvolupament econòmic, social i cultural ». I amb mateixa senzillesa es pot afegir: « Els drets de les altres comunitats autònomes i del govern espanyol no poden coartar a la Generalitat de Catalunya *el dret a intentar dur a terme la secessió* ».

M'agradaria finalitzar la meva exposició, com faig sempre que sóc als Països Catalans, reiterant la meva admiració vers el vostre poble, pel seu coratge i la seva determinació. Em considero un aliat de la vostra nació que lluita per la seva llibertat i quina pugna cerca garantir la pervivència d'una llengua i d'una cultura que enriqueixen el patrimoni comú de la humanitat.

Moltes gràcies.